

Hållbart arbetsmiljöarbete i praktiken – erfarenheter från två avslutade arbetsmiljöprojekt inom den svenska hästnäringen

Åsa Bergman Bruhn¹, Ing-Marie Andersson¹ och Cecilia Lindahl

¹Arbetsvetenskap Högskolan Dalarna ²Jordbruk och kretsloppsteknik, Research Institutes of Sweden (RISE)

Nyckelord: hållbart arbetsliv, metoder och arbetssätt, motivation, systematiskt arbetsmiljöarbete

Bakgrund

Det är väl känt att en hälsosam och säker arbetsmiljö med anständiga arbetsvillkor är avgörande för både individers hälsa och välbefinnande som för företags och organisationers framgång. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är tillsammans med delaktighet och inflytande två viktiga utgångspunkter för att skapa attraktiva, hälsosamma och hållbara arbetsmiljöer och för att främja verksamhetsutveckling. Dessutom är det en lagstadgad skyldighet genom arbetsmiljölagen (SFS 1977:1160) som bland annat föreskriver kraven på ett systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2023:1). Forskning har dock visat på dålig efterlevnad och uppföljning vad gäller det systematiska arbetsmiljöarbetet. Vidare verkar införandet av lagar och regler inte vara tillräckligt för att påverka medarbetarnas aktiva deltagande i arbetsmiljöarbetet. Flera studier har i stället visat på att motivation har en avgörande roll för medarbetarnas följsamhet till rutiner och riktlinjer samt engagemang och deltagande i arbetsmiljöarbete.

Arbetsmiljöproblemen som finns inom svensk hästnäring är förhållandevis välkända. Däremot var kunskapen om effektiva praktiska metoder och verktyg och tillämpningen av dessa för att uppnå ett framgångsrikt systematiskt arbetsmiljöarbete bristfällig. Resultatet bygger på erfarenheter från två avslutade forskningsprojekt; Förbättrad arbetsmiljö inom hästnäringen genom nya metoder och verktyg (2018–2022) och Säker hästnäringen (2020–2023).

Syfte

Det övergripande syftet med projektet var att öka kunskapen om hur ett långsiktigt förebyggande och systematiskt arbetsmiljöarbete praktiskt kan integreras och vara kontinuerligt fungerande inom den svenska hästnäringen.

Metod

En interventionsstudie på sex ridskolor och sex travstall med det specifika syftet att utveckla och utvärdera metoder och verktyg för systematiskt arbetsmiljöarbete anpassat för hästnäringens behov, med särskilt fokus på att främja motivation. Datan samlades in genom enkäter, observationer och semistrukturerade intervjuer både med medarbetare och chefer.

Resultat

Projektet gav insikter om framgångsfaktorer för ett hållbart arbetsmiljöarbete, där de viktigare var medarbetarnas motivation och delaktighet, kunniga och intresserade chefer, en tillåtande kultur med en öppenhet till förändring samt tillräckliga resurser i form av personal, tid, ekonomi, och utrustning. Resultatet visade även på att det fanns ett signifikant samband mellan ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete, enligt de bestämmelser som finns framskrivna i föreskriften, och en hög grad av motivation för arbetsmiljöarbete bland medarbetarna. Det kan förstås som att ett systematiskt arbetsmiljöarbete är ett användbart arbetssätt för att öka medarbetarnas

engagemang och motivation för arbetsmiljöförbättrande åtgärder. Likväl är medarbetarnas delaktighet helt avgörande för utfallet av det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Projektet resulterade i några användbara och uppskattade metoder och arbetssätt för att öka motivation för och kunskaper om arbetsmiljöarbete, exempelvis Visit, SAM-pusslet och Ergonomiplanschen. Metoderna, som utgår från Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2023:1) och Belastningsergonomi (AFS 2012:2), är lättillgängliga, enkla att använda för praktiken och anpassade till branschens förutsättningar.

Ett intressant resultat var att de arbetsplatser som lyckats med sitt arbetsmiljöarbete inte exakt följde det som föreskrifterna kräver (exempelvis vad gäller dokumentation, skriftliga rutiner och riskbedömningar). De hittade andra arbetssätt som passade deras verksamheter. Framgångsfaktorer var istället att arbetsmiljöarbetet genomfördes hela verksamheten och involverade alla medarbetare.